

TEKSTİL VE MODA TASARIM BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN YARATICI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ: ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Zeynep KAHRAMAN¹

Özet

Bu araştırma, yaratıcı düşüncenin ortaya çıkmasında esas olan güzel sanatlar eğitiminin akademik boyutunda, alanda eğitim gören Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü öğrencilerinin yaratıcı kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Buna yönelik uygulanacak ölçek doğrultusunda değerlendirme çalışması yapıp bu bölümde okuyan öğrencilerin yaratıcı kişilik özellikleri belirlenmiştir.

Çalışma yöntemsel olarak nicel bir çalışmadır. Çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümünde 2020-2021 eğitim öğretim yılında eğitim gören öğrencilerdir. Araştırmanın örneklemi olarak araştırma evreninin tamamı alınmıştır. Araştırma sonucunda sosyo-demografik verilerden elde edilen bulgular ve yaratıcı kişilik özelliklerini belirlemek için ortaya çıkan faktörlere göre; 1. Amaç Yönelimlilik, 2. İçsel Motivasyon, 3. Kendine Güven, 4. Risk Alma olmak üzere dört başlığa yönelik ölçme yapılmıştır.

Araştırmada gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizi sonuçlarında, faktörlerden birinin güvenilirlik katsayısı 0,60'dan küçük çıkmıştır. Bu duruma risk alma faktörü altında yer alan S14 (S14: Kuralların beni sınırlamasından hoşlanmam.) numaralı maddenin sebep olduğu tespit edilmiştir (güvenilirliği düşürdüğü) ve bu madde analizden çıkarılarak faktör analizi tekrar gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen ikinci faktör analizi sonrasında beş faktör elde edilmiş ve ilk olarak belirlenen dört faktöre göre yeniden düzenleme yapılmıştır. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerini etkileyen birçok demografik durum tespit edilmiştir. Öğrencilerin mezun oldukları liselerin yaratıcı kişilik özellikleri üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Cinsiyetin yaratıcı kişilik özellikleri üzerinde etkisi olmadığı görülmüştür. Kendine güven ve amaç yönelimlilik üzerinde üniversitede alınan eğitim süresinin olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yaratıcılık, Kişilik, Tekstil, Tasarım, Moda.

¹ Öğr. Gör. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, e-Mail: zeynepkhr@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1607-4608

Determining The Creative Personality Characteristics Of Textile And Fashion Design Department Students: The Case Of Cankiri Karatekin University

Abstract

This research was carried out in order to determine the creative personality traits of Çankırı Karatekin University Faculty of Art Design and Architecture Department of Textile and Fashion Design students studying in the academic dimension of fine arts education, which is essential in the emergence of creative thinking. For this purpose, an evaluation study was carried out in line with the scale to be applied and the creative personality traits of the students studying in this department were determined.

The universe of the research is the students studying at the Department of Fashion and Textile Design at Çankırı Karatekin University, Faculty of Art, Design and Architecture in the 2020-2021 academic year. The entire research universe was taken as the sample of the study. As a result of the research, in order to determine the findings obtained from socio-demographic data and creative personality traits, according to the factors that emerged; Measurements were made for four titles: 1. Goal Orientation, 2. Intrinsic Motivation, 3. Self Confidence, 4. Risk Taking.

As a result of the explanatory factor analysis carried out in the study, the reliability coefficient of one of the factors was found to be less than 0.60. After the second factor analysis, 5 factors were obtained, and the first was re arranged according to the 4 factors determined. Many demographic conditions have been identified that affect the creative personality traits of the students participating in the research. It has been determined that the duration of university education has a positive effect on self-confidence and goal orientation.

Keywords: Creativity, Personality, Textile, Design, Fashion.

1. Giriş

Prof. Dr. Uğur Sak, yaratıcılığa yönelik görüşünü “Dün çözemediğiniz problemi bugün çözebiliyorsanız, dün farkında olmadığımız bir problemi bugün keşfetmişseniz, bugün daha yaratıcısınız” cümlesiyle ifade etmiştir (Sak, 2014, s. 2). Toplumsal yaşamda yaratıcı davranışları anlayabilmek ve yaratıcı olmak toplumsal düzeni değiştirdiği gibi bireylerin yaşamını da değiştirebilmektedir. Yaratıcı düşünme sadece bireysel sorunların çözümünde değil evrensel sorunların çözümünde de insanlığın rehberi olabilir.

Günümüzde yaratıcılık üzerine bilinenler çok sınırlı olmakla birlikte alanda yapılan bilimsel çalışmalar sayesinde yaratıcı bireyler, yaratıcılık süreçlerinin ortaya çıkışı, yaratıcılığın küçüklerde ve yetişkinlerde gelişimi, yaratıcılığın geliştirilmesi ve yaratıcılık üzerine birçok konu hakkında geçmiş dönemlere göre daha çok akademik bilgiler elde etmekteyiz.

Latince “creare” kelimesinden meydana gelen yaratıcılık sözcüğü “meydana getirmek ve yaratmak, doğurmak” anlamlarında kullanılmaktadır. (Aslan vd., 1997, s. 37). Yaratıcılık üzerine günümüzde alanda yapılan akademik çalışmalardan toplanan bilgilere göre yeniliğe açık, estetik bakabilen, meraklı olan, risk alan, azimli olan, bağımsız düşünebilen, sorgulayan, deneyimlere açık, sabırlı, içsel kontrol odağına sahip ve enerjik olmanın yanında; esneklik, gelişmiş öngörü,

güçlü kavrama becerisi ve farklı buluşlar gibi zihinsel süreçlere ek olarak birtakım kişisel özelliklerinde de yer aldığı bir kavramdır.

Her bireyde yaratıcılık kabiliyeti mevcuttur. Bu kabiliyeti ortaya çıkartmak ve geliştirmek için bireylerin eğitilmesi gerekmektedir. Çünkü uyaranlara açık olan bir birey öncelikli olarak kendi özünü, yapısını ve varoluşunu anlamaya yönelir; öte yandan da içinde bulunduğu ortamda olup biten olaylardaki determinist ilişkileri ve bağlantıları ortaya çıkarmaya çalışır. Yaratıcılığın ortaya çıkması, sürekliliği ve gelişmesi bireysel farklılık göstermektedir. Çok yönlü bileşenleri olan bir kavram olduğu için yaratıcılığa sahip olan bireylerin de çok yönlü özellikleri bulunmaktadır. Yaratıcılık üzerine yapılan çalışmalarda yaratıcı kişilerin özellikleri: Bilişsel özellikler, duyuşsal özellikler ve kişilik özellikleri olarak üç ana başlık altında incelenmiştir. Bu çalışmada temel olarak ele alınan ana başlık ise yaratıcı kişilik özellikleridir.

San, yaratıcılık denince toplumda çoğu kişi için akla gelen ilk ana unsurun sanat ve tasarım olduğunu belirtmektedir. Ancak yaratıcılık sadece sanatsal ve tasarımsal süreç içinde değil, bilimsel süreçlerde ve üretim sürecinde de bulunmaktadır (2019, s. 17).

Tekstil ve moda tasarımının sanatsal, bilimsel, tasarımsal ve üretimsel boyutu bulunmaktadır. Bu bileşenler dikkate alındığında tekstil ve moda tasarımı için yaratıcılığın önemi diğer alanlardan daha çok ön plana çıkmaktadır. San'a göre tasarımsal yaratmanın ilk basamağını Latince "affectum" olarak ifade edilen duygular ve kişinin kendisine ait olan düşünceleri oluşturmaktadır (2019, s. 24). Bu açıklama yaratıcılığın öznelidir. Öznellik kişiden kişiye farklılık gösteren bir bakıma kişiye bağlı olan algısal farklılıklardır. Bu açıklamalarla ilişkili olarak öznellik, imgesel düşünme becerisi, tasarım ve yaratıcılığın bir arada ele alınmasında önemlidir. Bu doğrultuda yaratıcılık özelliğine sahip olan bireylerin önceden fark edilmesi ve yaratıcılıklarının ortaya çıkarılıp geliştirilmesi birey ve toplum için çok önemlidir. Bundan dolayı genç bireylerin, özellikle de tasarım fakültelerinde yükseköğretime devam edenlerin yaratıcı kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve elde edilen verilere göre müfredatta, yaratıcı kişilik özelliklerinin gelişmesini sağlayacak düzenlemelere yer verilmesi toplumların sosyal sermayelerinin verimli kullanılabilmesi için oldukça önemli bir gerekliliktir. Üniversite eğitimi ve özellikle tasarım alanlarında verilen lisans eğitimi yaratıcılığın gelişimine büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Bu sebeple tekstil ve moda tasarım bölümlerinde lisans eğitimi gören öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerinin ortaya çıkarılması ve öğrencilerin sahip olduğu yaratıcı kişilik özelliklerine göre düzeylerinin belirlenmesi oldukça önemlidir.

Bu çalışmanın amacı, öncelikli olarak üniversitelerde lisans derecesinde eğitim gören tekstil ve moda tasarım bölümü öğrencilerinin yaratıcı kişilik özelliklerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda yapılacak olan çalışmanın evrenini Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Burada eğitim gören öğrencilere Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği (YKÖÖ) uygulanacak ve uygulanan ölçeğe göre öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri kişilik özelliklerine göre belirlenecektir. Ayrıca ölçek sorularına ek olarak hazırlanmış olan demografik sorular sayesinde elde edilen verilerle de öğrencilerin demografik verilerinin, yaratıcı kişilik özellikleri üzerindeki etkisi belirlenecektir. Bu

amaca bağlı olarak erkek ve kadın öğrencilerin yaratıcı kişilik özellikleri karşılaştırılacaktır. Uygulanan ölçeğe göre fakültenin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeyleri de karşılaştırılacaktır. Verilerden elde edilen bilgilerle öğrencilerin yetiştikleri sosyal çevrelerin, anne ve babasının eğitim durumlarının yaratıcı kişilik özellikleri üzerine etkisi araştırılacaktır.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Yaratıcılık

Yaratıcılık Latince “creo” yaratmak, yapmak teriminden gelmektedir. Toplumların yaratıcılık kavramını algılama biçimleri terimin kendisi gibi tarih boyunca değişmiştir. Başlangıçta Hristiyanlık döneminde “creatio” Tanrı’nın “Exnihilo’nun eylemi” (yoktan yaratma) olarak anlaşılmıştır. Bu nedenle “Creatio”, “facere” (yapmak) fiilinden farklı bir anlama sahip olup, insan faaliyetleri için kullanılan bir kavram değildi. İnsan yaratıcılığı fikri, “yaratma” teriminin yoktan yaratılmak için ayrılmış olması nedeniyle günümüz anlamında kullanımı inanç merkezli toplumlarda direnişle karşılaşmış, ancak modern zamanlarda bir değişim meydana gelmiştir. Rönesans dönemi sanatçıları kendi bağımsızlıklarını, özgürlüklerini ve yaratıcılıklarını geliştirdikten sonra bu eylemi dile getirmeye çalışmış ve yaratıcılık terimini kullanmaya başlamışlardır (Runco ve Albert, 2010).

İlk olarak düşünsel boyutta gündeme gelen yaratıcılık kavramı daha sonra birçok alanda kendini göstererek sanatın ve bilimin vazgeçilmez bir fenomeni haline dönüşmüştür (Simonton, 2000, s. 151). Yaratıcılığa bilimsel disiplinler kendi dinamiklerine göre farklı anlamlar yüklemişlerdir. Bu farklı anlamlara rağmen ortak bir uzlaşıya varılmış; ancak net bir tanımlama yapılamamıştır. Ayrıca disiplinler arası farklı anlamlar yüklendiği gibi aynı disiplin içerisinde de farklı kavramsal tanımlamaları mevcuttur. Verilen bu tanımlarda yaratıcılık üç unsur üzerinde yoğunlaşarak değerlendirilmiştir. Bunlar sırasıyla kişi, nesne ve süreçtir (Onur, 2018, s. 153).

Le Corbusier’ün 1920’lerde yaptığı tanıma göre yaratıcılık büyük bir sabırla yapılan araştırma sonucu ortaya çıkan durum olarak açıklanmıştır. (Gökaydın, 1998. Akt., Onur, 2016, s. 18). Wallas (1926) ise yaratıcılığın bir süreç olduğunu belirtmiş ve doğrudan kavramsal bir tanımlama yapmamıştır. Yaratıcılığı temel olarak problem çözme süreci olarak açıklamıştır. Yaratıcılık sürecini adımlara ayırmış ve bu adımları 1. Hazırlık, 2. Kuluçka, 3. Düşüncenin Aydınlanması, 4. Sonuçların Doğrulanması olarak sıralamıştır (Köksal, 2021, s. 6). MacKinnon (1962) yaratıcılığın tanımını “hedefe ulaşmak” olarak yapmış, süreç ve nesne ilişkisi olarak ele almıştır. Ausubel (1964) ise yaratıcılığın bireyselliğine vurgu yaparak kişilerle bağlantılı olduğunu belirtmiştir, toplumda birçok kişide bulunmayan bir özellik olduğunu söyleyerek düşünülmemiş olanı düşünmek buna bağlı olarak da yapılmamış olanı yapmak olarak açıklamamıştır (Onur, 2016, s. 24).

Yaratıcılığın birey merkezli ele alındığı bilimsel çalışmalarda, yaratıcı kişilik özelliklerinin ön plana çıkarıldığı ve buna bağlı olarak yaratıcılık tanımlarının geliştirildiği görülmüştür.

Abraham Harold Maslow (1968) ve Calvin Taylor (1998) çalışmalarında yaratıcılık kavramını birey merkezli ele almıştır. Maslow (1968) çalışmasında yaratıcılığı iki bölüme ayırmış; bu bölümleri temel yaratıcılık ve ikincil yaratıcılık başlıkları altında incelemiştir. Maslow'a göre insanda bulunan en temel unsur olarak yaratıcılık, mevcut bir gayret olmaksızın kendini gösterirken ikincil unsur olarak yaratıcılık bireyin kendi kontrolünde ve bilince bağlı olarak meydana koyduğu yaratıcılık biçimidir. Taylor, yaratıcılığı yetenekte görmüştür. Bu yetenek öncelikli olarak içtenlik ve özgürlükten doğan bir yetenektir. Taylor çalışmalarında yaratıcılığı “sözlü ifadesi olan, buluşa dayalı, alanda yenilik getiren, üretken ve en temel kurallara bağlı olmak üzere beş kademe izah etmiştir” (Rouquette, 1992).

Yaratıcılık üzerine yapılan bilimsel çalışmalarda geliştirdiği yaratıcılık testleriyle ön plana çıkan E. Paul Torrance (1968), yaratıcılığı fiillere bağlı olarak açıklamış, bu fiillerin mekanik, artistik ya da teorik fiiller olabileceğini söylemiştir. (Onur, 2016, s. 24).

Chien ve Hui, yaratıcılık kavramını, kişinin alışık olmadığı değişik ortamlarda ve değişik durumlarda sergilediği davranışlar ve ürünler olarak tanımlamışlardır (2010, s. 53, 54).

Treffinger (1996) yaratıcılık kavramının tanımlarının beş farklı kaynağın esas alınarak yapıldığını belirtmiştir:

1. Akılcı Yaklaşım: Yaratıcılığın bilişsel ve zihinsel faaliyetler olarak tanımını yapanlar.
2. Personality (kişilik) ve Singular (bireysel) Özellikler: Yaratıcılığın bir kişilik özelliği olduğu vurgusunu öne çıkararak tanımlayanlar.
3. Sosyal Kişilerarası Faktörler: Yaratıcılığın ortaya çıkışında çevresel faktörleri kaynak olarak ele alıp tanımlama yapanlar.
4. Yaşam Biçimi: Yaratıcılığı kişinin ego (benlik) algısı, kişisel gelişimi ve Maslow'un belirttiği gibi kendini gerçekleştirme ile bağlantılı olduğunu savunarak tanımlayanlar.
5. İnfomal Yön: Farklı bilimsel disiplinlerin birbirleri ile etkileşimlerini inceleyerek yaratıcılığın özgün (orijinal) bir düşünce ve bakış açısına sahip olma olarak tanımlayanlardır (Aslan, 2001, s. 21).

2.2. Yaratıcılığın Ölçülmesi

Yaratıcılık ve yaratıcı kişilik özellikleri zaman içinde gelişebilen ve etkin bir eğitimle geliştirilebilen yetenekler sarmalıdır. Bireyde bir yeteneğin gelişiminin belirlenebilmesi ise değişimin ölçülmesini gerektirmektedir. Yaratıcılığın ölçülmesi ile ilgili ilk ölçekler genelde bilişsel süreçlere yönelik olarak hazırlanmıştır. Ancak son zamanlarda yaratıcılığı ölçmek için geliştirilen ölçekler çok yönlüdür. Bu ölçekler ürün, süreç ve kişisel etkenler üzerinde yoğunlaşmıştır. Yaratıcılık üzerine yapılan araştırmalar ve kavramsal tanımlama yaklaşımları, yaratıcılık ölçüm testlerini geliştirmede etkili olmuştur. Bu durum alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde çok net görülmektedir.

Psikometri alanında geliştirilmiş olan yaratıcılık testleri yaratıcılık üzerine yapılan araştırmaların tarihsel sürecinde çok kullanılmış olmasına rağmen yakın zamanda yapılan çalışmalarda eğitimciler, öğrencilerin yaratıcılıklarını ölçmek için süreç değerlendirmesine yönelmişlerdir. Bu doğrultuda öğrencilerin söylemlerini, davranışlarını ve çalışmalarını gözlemleyerek değerlendiren çeşitli yaratıcılık ölçme araçlarını kullanmaya yönelmişlerdir.

Yaratıcılık üzerine yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde büyük çoğunluğunun bilişsel süreçlere yönelik olarak; bilimsel alanlarda ve matematik, fen bilgisi, müzik eğitimi ile yaratıcı yazın alanında kümelendiği görülmüştür. Bu alanlarda yapılan çalışmalara örnek olarak gösterilebilecek çalışmalarda;

Yılmaz (2019), “Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeylerinin Video Oyunu Oynama ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi” yüksek lisans tez çalışmasında, resim-iş öğretmenlerinin yaratıcılıkları üzerine belirli bir alanda araştırma yapmıştır. Bu çalışmada resim iş öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri video oyunu oynama ve kişilik özellikleri açısından incelenmiştir. Bu çalışmada Torrance Yaratıcı Düşünce Testi kullanılmış, araştırmanın sonucunda video oyunu oynayan görsel sanatlar öğretmen adaylarının sözel ve şekilsel yaratıcılık düzeylerinin, oynamayanlara göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Kaya (2017), “Tasarım Sürecinde Post-Formel Düşünce ve Yaratıcılık” isimli doktora tez çalışmasında, Post-Piagetian bir yaklaşımla tasarımda yaratıcılık ile tasarımcıların bilişsel gelişim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada kişilerin bilişsel düzeylerinin tasarım süreci, problem çözme ve fikir geliştirme kaliteleri üzerindeki etkileri hakkında daha kapsamlı bilgi edinebilmek adına tasarım süreçleri detaylı şekilde incelenmiştir.

Onur (2016), “Tasarım Eğitiminde Farkındalık ve Yaratıcılık Gelişimine Yönelik Bir Öneri” isimli doktora tez çalışmasında deney ve kontrol grubuna uygulanan Torrance Yaratıcı Düşünce Testleri, kavrama dayalı form tasarımları, çok duyulu farkındalık atölye uygulamalarından ve anketlerden bulgular elde etmiştir. Bu bulgular ayrı ayrı irdelenmiş, çok duyulu farkındalık eğitiminin yaratıcılığa etkisinin olumlu sonuçları olduğu saptamıştır.

Diğer bir çalışma, Alkan (2014) tarafından doktora tezi olarak yürütülen “Genel Yaratıcılık, Matematiksel Yaratıcılık ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”dir. Bu çalışmada korelasyonel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin matematiksel yaratıcılıkları yeni tasarlanan matematiksel yaratıcılık testiyle, genel yaratıcılıkları Torrance Yaratıcı Düşünme Testi ile ve akademik başarıları da 2009 yılında SBS’de (Seviye Belirleme Sınavı) çıkmış akademik başarı testi ile ölçülmüş; sonuçlar okullara göre karşılaştırılmıştır. Eğitim bilimleri alanında benzer çalışmaların birçok örneğini vermek mümkündür.

Karakaya (2012), “Tasarım Öğrencilerinin Yaratıcılığını Geliştiren İşbirlikçi Ortamlar: İşbirlikçi Yaratıcılık Destekleme Araçlarının Kullanımı” isimli doktora tez çalışmasında, İşbirlikçi Yaratıcılık Destekleme Aracı (İYDA) üzerinden tasarım öğrencilerinin eş zamanlı ve eş zamanlı olmayan tasarım süreçleri incelenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda destekleme aracının hem yaratıcılığı hem de iş birliğini desteklediği görülmüştür.

Aktamış ve Ergin (2007), “Bilimsel Süreç Becerileri ile Bilimsel Yaratıcılık Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi” isimli çalışmalarında yaratıcı düşünme modellerini incelemiş, bilimsel süreç becerileri ile bilimsel yaratıcılığın kesiştiği sonucuna ulaşmışlardır.

Potur (2007), “Mimarlık Eğitimi Başlangıcında Bireyin İlgili-Yetenek-Yaratıcılık Düzeyi ile Tasarım Performansı Arasındaki İlişkiler” isimli doktora tez çalışmasının teorik bölümünde, meslek seçimi, meslek seçimini etkileyen faktörler, mimarlık eğitimi başlangıcında bireysel farklılıklar (ilgi-yetenek-değer) ve yaratıcılık olgusunu ele almıştır.

Yapılan yazın taraması sonucunda yaratıcılık üzerine çok sayıda bilimsel çalışma olmasına rağmen yapılması amaçlanan çalışma ile bağlantılı olan Tekstil ve Moda Tasarımı alanında yükseköğrenim gören öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik doğrudan yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

3. Yöntem

Bu çalışmada Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü öğrencilerinin yaratıcı kişilik özellikleri belirlenmiş ve öğrencilerin demografik durumlarının yaratıcı kişilik özellikleri üzerinde olumlu ya da olumsuz etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaçla öğrencilere “Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği” uygulanarak elde edilen nicel veriler yorumlanmıştır. Araştırmanın amacı ve katılımcıların demografik bilgileri doğrultusunda hazırlanan anket ile birlikte yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği öğrencilere tek tek uygulanmıştır. Ölçek verilerinden elde edilen bilgiler yardımıyla ulaşılan sonuçlardan bir örneklem grubundan tüm gruba yönelik genel çıkarımlar yapıldığından dolayı bu çalışma nicel bir çalışmadır. Çalışmada Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü öğrencilerinin yaratıcı kişilik özellikleri ve öğrencilere ait demografik veriler mevcut haliyle belirlenmeye çalışıldığı için betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Moda ve Tekstil Tasarım Bölümünde 2020-2021 eğitim öğretim yılında eğitim gören birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü sınıf öğrencileridir. Öğrenciler;

- Birinci Sınıf 26 kişi: 23 kadın, 3 erkek
- İkinci Sınıf 18 kişi: 14 kadın, 4 erkek
- Üçüncü Sınıf 11 kişi: 9 kadın, 2 erkek
- Dördüncü Sınıf 33 kişi: 28 kadın, 5 erkek öğrenci olmak üzere toplam 88 kişidir.

Örneklem olarak araştırma evreninin tamamı ele alınmıştır.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın problem durumunda ve amaçlarda açıklandığı üzere araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Yaratıcılığı faktör bazında (amaç yönelimlilik, içsel motivasyon, kendine güven, risk alma) sınıflara göre incelemek için $H_{1.0}$, $H_{1.1}$, $H_{2.0}$, $H_{2.1}$, $H_{3.0}$, $H_{3.1}$, $H_{4.0}$, $H_{4.1}$, $H_{5.0}$, $H_{5.1}$ hipotezlerine cevap aranmıştır. Hipotezler:

H_{1.0}: Bölüm öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre “amaç yönelimlilik” düzeyleri arasında bir fark yoktur.

H_{1.1}: Bölüm öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre “amaç yönelimlilik” düzeyleri arasında bir fark vardır.

H_{2.0}: Bölüm öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre “içsel motivasyon” düzeyleri arasında bir fark yoktur.

H_{2.1}: Bölüm öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre “içsel motivasyon” düzeyleri arasında bir fark vardır.

H_{3.0}: Bölüm öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre “kendine güven” düzeyleri arasında bir fark yoktur.

H_{3.1}: Bölüm öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre “kendine güven” düzeyleri arasında bir fark vardır.

H_{4.0}: Bölüm öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre “risk alma” düzeyleri arasında bir fark yoktur.

H_{4.1}: Bölüm öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre “risk alma” düzeyleri arasında bir fark vardır.

H_{5.0}: Bölüm öğrencilerinin yaratıcılık seviyelerinde sınıflar arası puan farkı yoktur.

H_{5.1}: Bölüm öğrencilerinin yaratıcılık seviyelerinde sınıflar arası puan farkı vardır.

3.3. Veri Toplama Tekniği

Yaratıcı kişilik özellikleri, oldukça geniş aralıkta birtakım davranışları içermektedir. Bundan dolayı çalışmada öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerini ölçmek için Şahin ve Danışman (2017) tarafından, Türk kültürüne uygun, birtakım yaratıcı kişilik özelliklerinin ölçümüne yönelik olarak geliştirilen yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği (YKÖÖ) ile birlikte araştırmanın amacına uygun olarak katılımcıların demografik durumlarını belirlemeye yönelik hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Araştırma için birincil verileri oluşturmak amacıyla sosyo-demografik bilgi formu ve ölçek soruları katılımcılara, 2021 yılı Haziran ayı içerisinde, elektronik posta yolu ile ulaştırılmış ve öğrenciler tarafından doldurulan formlar yine elektronik posta vasıtası ile geri toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Uygulanan YKÖÖ ve sosyo-demografik bilgi formlarından elde edilen veriler bir ölçme değerlendirme uzmanından yardım alınarak SPSS programı aracılığıyla değerlendirilmiştir.

YKÖÖ’de, ölçeğin her bir sorusunun aynı niteliği ne kadar ölçtüğünü hesaplamak amacıyla Lee Cronbach tarafından 1951 yılında geliştirilmiş olan Cronbach’s Alpha güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizi, cevap seçenekleri ikili (doğru-yanlış, evet-hayır vb.) olmayan, derecelendirilmiş olan yani Likert tipli ölçeklerde kullanılan iç tutarlılık analizidir (Ercan ve Kan, 2004, s. 212).

Açıklayıcı faktör analizi sayesinde araştırılan konuya bağlı olarak değişkenliği belirgin şekilde açıklayan fakat daha az sayıda olan faktörler belirlenir. Bu sayede araştırmanın değişkenlerini yüksek oranda temsil eden ve içlerinde bağlantısız olan parametreler belirlenmiş olur (Avşar, 2007, s. 48). Buna bağlı olarak, YKÖÖ’nün yapı geçerliğini incelemek amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Verilerin analizinde ölçme araçlarından tek bir puan elde edilerek kullanılabilirdiği gibi her bir alt faktör birbirinden bağımsız olarak da değerlendirilebilmiştir. Bu amaçla Kolmogorov-Smirnov testi, Kruskal-Wallis tek yönlü varyans analizi, parametrik tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Tukey post-hoc testi, t-testi ve korelasyon analizi prosedürleri uygulanmıştır.

4. Bulgular ve Yorum

4.1. Betimsel İstatistikler

Çalışmada katılımcılara uygulanan ölçme aracı iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda öğrencilerin sosyo-demografik verilerini ve kişilik özelliklerini elde etmeye yönelik sorular yer almakta, ikinci kısımda ise yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği bulunmaktadır.

Bu bölümde araştırmanın örnekleminde yer alan öğrencilerin anketin ilk kısmında yer alan sosyo-demografik ve kişilik özelliklerine yönelik sorulara verdikleri cevapların değerlendirmesi yapılmış ve dağılımları incelenmiştir.

Sosyo-demografik sorular kapsamında katılımcılara cinsiyet, yaş, mezun olunan lise, hâlen okumaya devam ettiği fakültenin bulunduğu sınıf, hayatları süresince en fazla süre yaşadığı yerleşim yeri, ebeveynlerin durumu ve ailede çalışan kişi sayısı soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlara göre dağılımları Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 1’e göre araştırmaya katılan 88 katılımcının %84,1’i (n=74) kadınlardan, %15,9’u (n=14) ise erkeklerden oluşmaktadır. Yaşa göre katılımcıların dağılımı incelendiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların en küçüğünün 18 yaşında ve en büyüğünün 28 yaşında olduğu; katılımcıların yaş ortalamasının ise $22,10 \pm 1,857$ olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2). Ankette sürekli

bir değişken olarak ele alınan yaş değişkeni daha sonra gruplandırılmış ve katılımcıların her bir yaş grubuna göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Kesikli Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	74	84,1
Erkek	14	15,9
<i>Yaş</i>		
18-20	18	20,5
21-23	55	62,5
24 ve üzeri	15	17,0
<i>Mezun olunan lise</i>		
Meslek Lisesi	37	42,0
Düz Lise	11	12,5
Anadolu Lisesi	29	33,0
Diğer	11	12,5
<i>Sınıf</i>		
1. Sınıf	26	29,5
2. Sınıf	18	20,5
3. Sınıf	11	12,5
4. Sınıf	33	37,5
<i>En fazla yaşanılan yer</i>		
Köy-kasaba	8	9,1
İlçe	19	21,6
İl	17	19,3
Büyükşehir	44	50,0
<i>Baba eğitim durumu</i>		
İlkokul	31	35,2
Ortaokul	20	22,7
Lise	27	30,7
Lisans	10	11,4
<i>Anne eğitim durumu</i>		
İlkokul	40	45,5
Ortaokul	29	33,0
Lise	12	13,6
Lisans	7	8,0
Toplam	88	100,0

Tablo 1'e göre katılımcıların %20,5'i (n=18) 18-20 yaş grubunda, %62,5'i (n=55) 21-23 yaş grubunda ve %17'si (n=15) ise 24 yaş ve üzeri grubundadır. Katılımcıların %42'lik (n=37) büyük çoğunluğu meslek lisesinde eğitim görmüş olup bunu %33'lük (n=29) pay ile Anadolu lisesi, %12,5'lük (n=11) paylar ile düz lise ve diğer lise türlerinde eğitim görmüş katılımcılar izlemektedir. Katılımcıların %29,5'i (n=26) birinci sınıf; %20,5'i (n=18) ikinci sınıf; %12,5'i (n=11) üçüncü sınıf ve %37,5'i (n=33) ise dördüncü sınıf öğrencisidir. Katılımcıların %50'lik (n=44) büyük çoğunluğu yaşamlarının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmişken, %21,6'sı (n=19) ilçede; %19,3'ü (n=17) ilde ve %9,1'i (n=8) ise köy veya kasabada geçirmiştir. Katılımcıların %35,2'lik (n=31) büyük çoğunluğunun babasının eğitim düzeyi ilkokul seviyesinde olup bunu %30,7 (n=27) ile lise düzeyi, %22,7 (n=20) ile ortaokul düzeyi ve %11,4 (n=10) ile lisans düzeyi izlemektedir. Yine katılımcıların %45,5'lik (n=40) büyük çoğunluğunun annesinin eğitim düzeyi ilkokul seviyesinde olup bunu %33 (n=29) ile ortaokul düzeyi, %13,6 (n=12) ile lise düzeyi ve %8 (n=7) ile lisans düzeyi izlemektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Sürekli Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken	Min.	Maks.	Ort.	Medyan	Std. Sapma
Yaş	18	28	22,10	22,00	1,857
Ailede çalışan kişi sayısı	0	3	1,51	1,00	0,587

Son olarak katılımcıların ailede çalışan kişi sayısına göre dağılımları incelendiğinde, ailede çalışan kişi sayısının en düşük sıfır, en yüksek üç olduğu görülmüş ve ailede çalışan kişi sayısı ortalaması ise $1,51 \pm 0,587$ olarak hesaplanmıştır (Tablo 2).

Anket formunun ilk kısmında yer alan bir diğer soru grubu katılımcıların sanatsal eğilimleri ile ilgili beş sorudan oluşmaktadır. Katılımcıların bu sorulara verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3: Katılımcıların Sanatsal Eğilimlerine Göre Dağılımı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
<i>Bölümünüzü tercih ederken bilinçli tercih yaptığınıza inanıyor musunuz?</i>		
Evet	71	80,7
Hayır	17	19,3
<i>Ailenizde uzun süre devam etmiş bir meslek, hüner, sanat uğraşı vb. var mı?</i>		
Evet	21	23,9
Hayır	67	76,1
<i>Üniversiteden önce sanat ve tasarım alanında eğitim aldınız mı?</i>		
Evet	20	22,7
Hayır	68	77,3
<i>Üniversitede aldığınız eğitim dışında ilgilendiğiniz başka sanatsal alanlar var mı?</i>		

Evet	28	31,8
Hayır	60	68,2
<i>Yaratıcılık gerektiren bir alanda almış olduğunuz ödülünüz var mı?</i>		
Evet	6	6,8
Hayır	82	93,2
Toplam	88	100,0

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların %80,7'sinin (n=71) bölümünü tercih ederken bilinçli tercih yaptığı, %76,1'inin (n=67) ailesinde uzunca bir süre devam edegelen bir ata mesleği, aile hünere ve sanatsal uğraşı vb. olmadığı görülmektedir. Katılımcıların %77,3'ünün (n=68) üniversiteden önce sanat ve tasarım alanında eğitim almadığı, %68,2'sinin (n=60) üniversitede aldığı eğitim dışında ilgilendikleri başka sanatsal alan olmadığı ve %93,2'sinin (n=82) ise yaratıcılık gerektiren bir alanda herhangi bir ödül almadığı saptanmıştır.

Çalışmada kullanılan anket formunun birinci kısmında katılımcıların kişilik özelliklerine ilişkin birtakım sorular yer almıştır. Bu soruların değerlendirilmesi için 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır. Cevaplar ise 1: 'Her zaman', 2: 'Genellikle', 3: 'Bazen', 4: 'Nadiren', 5: 'Hiçbir zaman' şeklinde alınmıştır. Katılımcıların kişilik özellikleri kapsamında sorulan sekiz soruya verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların Kişilik Özelliklerine İlişkin Sorulara Verdikleri Yanıtlara Göre Dağılımı

Madde		1	2	3	4	5	Ort.	S.
Yaratıcı olduğunuzu düşünür müsünüz?	n	17	42	26	2	1	2,18	0,81
	%	19,3	47,7	29,5	2,3	1,1		
Okuduğunuz alanın yaratıcılığa uygun olduğunu düşünüyor musunuz?	n	54	20	8	4	2	1,64	0,985
	%	61,4	22,7	9,1	4,5	2,3		
Çevrenizde yaşanan problemleri çözme konusunda başarılı olduğunuzu düşünüyor musunuz?	n	24	46	17	1	-	1,94	0,717
	%	27,3	52,3	19,3	1,1	-		
Yeni fikirleri kolaylıkla kabul ettiğinizi düşünüyor musunuz?	n	11	44	25	8	-	2,34	0,815
	%	12,5	50	28,4	9,1	-		
Sınıf içerisinde projelerinizi sunarken kendinizi doğru ifade edebildiğinizi düşünüyor musunuz?	n	12	40	22	11	3	2,47	0,994
	%	13,6	45,5	25	12,5	3,4		
Problemleri çözerken herkesin başvurduğu yöntemler dışındaki yöntemleri	n	8	35	34	9	2	2,57	0,881
	%	9,1	39,8	38,6	10,2	2,3		

kullandığınızı düşünüyor musunuz?									
Maceracı biri olduğunuzu söyleyebilir misiniz?	n	32	34	13	5	4			
	%	36,4	38,6	14,8	5,7	4,5	2,03		1,077
Eve giderken bildiğiniz yollardan mı geçmeyi tercih edersiniz?	n	8	39	25	15	1			
	%	9,1	44,3	28,4	17	1,1	2,57		0,92

1: Her zaman, 2: Genellikle, 3: Bazen, 4: Nadiren, 5: Hiçbir zaman, Ort.: Ortalama, S.: Standart sapma

4.2. Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeğinde Yer Alan İfadelere İlişkin Betimsel İstatistikler

Çalışmada kullanılan anketin ikinci bölümünde yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği yer almaktadır. Bu sorulara verilen cevapları değerlendirmek için 5’li Likert tipi ölçek kullanılmış olup toplamda 17 ifade yer almaktadır. Bu ifadeler verilen yanıtlar 1: “Kesinlikle katılmıyorum”, 2: “Katılmıyorum”, 3: “Kararsızım”, 4: “Katılıyorum”, 5: “Kesinlikle katılıyorum” şeklinde alınmıştır. Katılımcılara yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği kapsamında yöneltilen 17 ifadeye verilen yanıtların dağılımı Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Katılımcıların Yaratıcı Kişilik Özelliklerine İlişkin Sorulara Verdikleri Yanıtlara Göre Dağılımı

Kod	Madde		1	2	3	4	5	Ort.	S.
S1	Sadece bana etkisi olacak sorunları çözmek için uğraşırım.	n	28	31	12	13	4	2,5	1,19
		%	32	35	14	15	4,5		
S2	Sadece problemler beni doğrudan etkilediği zaman problemler hakkında düşünmeye çalışırım.	n	23	31	12	18	4	2,42	1,21
		%	26	35	14	21	4,5		
S3	Yeni şeyler denemeyi sadece sonucunun ne olduğunu bilmek amacıyla severim.	n	14	32	17	17	8	2,69	1,22
		%	16	36	19	19	9,1		
S4	Sadece kolay olan problemler hakkında düşünmek isterim.	n	31	42	9	5	1	1,9	0,89
		%	35	48	10	5,7	1,1		
S5	Bir şey yaparken hep aynı yolu/yöntemi izlerim.	n	19	40	21	7	1	2,22	0,92
		%	22	46	24	8	1,1		
S6	Yeni oyun ve etkinlikleri denemek ilgimi çeker.	n	3	1	6	23	55	4,43	0,93
		%	3,4	1,1	6,8	26	63		
S7	Bilmece türü zekâ oyunları oynamayı severim	n	5	1	13	34	35	4,06	1,05
		%	5,7	1,1	15	39	40		
S8	Yeni şeyler yapmayı severim.	n	2	-	3	18	65	4,64	0,76
		%	2,3	-	3,4	21	74		
S9	Doğal güzellikler ve sanat ilgimi çeker.	n	1	-	2	18	67	4,7	0,63
		%	1,1	-	2,3	21	76		
S10	Birçok şeyi kendim denemek isterim.	n	1	2	8	30	47	4,36	0,83

		%	1,1	2,3	9,1	34	53		
S11	Toplumun geneli ile kıyasladığımda kendi yeteneklerimden şüphe duyarım.	n	34	23	18	12	1	2,12	1,11
		%	39	26	21	14	1,		
S12	Çoğu zaman, birçok insanın sahip olduğu yeteneklere sahip olmadığımı düşünürüm.	n	29	26	15	17		2,26	1,15
		%	33	30	17	19	1,1		
S13	Daha önceden kolaylıkla başa çıkmış olduğum durumlarla karşılaştığımda bile kendime güvenmem.	n	42	-	30	8	8	1,8	0,95
		%	48	-	34	9,1	9,1		
S14	Kuralların beni sınırlamasından hoşlanmam.	n	4	5	7	22	50	4,24	1,11
		%	4,5	5,7	8	25	57		
S15	İnsanlara beklemediği sorular sormayı severim.	n	3	9	25	25	26	3,7	1,11
		%	3,4	10	28	28	30		
S16	Bazı müzik türleri derin hayallere dalmama neden olur.	n	3	2	5	30	48	4,34	0,95
		%	3,4	2,3	5,7	34	55		
S17	Başkalarının bilmediği şarkıları söylemeyi severim.	n	3	7	18	29	31	3,89	1,09
		%	3,4	8	21	33	35		

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum, Ort.: Ortalama, S.: Standart sapma

Çalışmanın takip edilen bölümlerinde yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği kullanılarak birtakım istatistiksel sonuç çıkarımları yapılmıştır. Bu kapsamda yaratıcı kişilik özellikleri ölçeğinde yer alan ifadeler Tablo 5'te belirtilen kodlar ile ifade edilmiştir.

Analizlere geçmeden önce yaratıcı kişilik özellikleri ölçeğinde yer alan S1, S2, S3, S4, S5 ve S11, S12, S13 kodlu ifadeler için ters kodlama yapılmıştır.

4.3. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

İstatistik içeren çalışmalarda ölçek maddelerinin iç tutarlılığı çok önemlidir. Bundan dolayı çalışmada kullanılan yaratıcı kişilik özellikleri ölçeğinde bulunan ölçek maddelerinin iç tutarlılığını ölçmeye yönelik olarak güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bu güvenilirlik analizi yapılırken Alpha modeli seçilmiş ve Cronbach's Alpha katsayısı bulunarak yorumlanmıştır. Genellikle bu tür bilimsel çalışmalarda Cronbach's Alpha değeri 0,60 ve üstü çıktığı zaman kullanılan ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmektedir.

Çalışmada kullanılan ve 17 maddeden oluşan Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeğine yönelik yapılan güvenilirlik analizinin değerlendirilmesinde Cronbach's Alpha katsayısı 0,772 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla ölçekte kullanılan maddelerin iç tutarlılığının yüksek olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle elde edilen 0,772 olan katsayı değeri sayesinde ölçeğin güvenilir olduğu belirlenmiş ve bir sonraki analizlere geçilmiştir.

4.4. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Açıklayıcı faktör analizi, madde sayısı çok olan ölçeklerde bu sayıyı daha aza indirmek için kullanılan bir yöntemdir. Bir nevi boyut indirgeme olarak açıklanabilir. Açıklayıcı faktör analizinde öncelikli olarak dikkate alınması gereken ölçüt Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme uygunluk olarak ifade edilen örnekleme yeterlilik ölçüsüdür. Bu ölçümde elde edilen değer 1'e yakın olması kullanılan ölçeğin, ölçülmek istenen fenomenin ölçülmesinde yüksek yeterliliğe sahip bir ölçek olduğunun göstergesidir. İlgili literatür taraması yapıldığında, KMO örnekleme yeterliliği ölçüsünün 0,50'den büyük olması gerektiği bilgisine ulaşılır. Açıklayıcı faktör analizinde ele alınması zorunlu olan diğer bir etken ise Bartlett küresellik testidir. Bu testin sonucu çok önemlidir. Çünkü bu test ölçekteki fenomeni etkileyen değişkenler arasında etkili oranda bir korelasyon olup olmadığının göstergesidir. Test sonucunda elde edilen p-değerinin 0,05 anlamlılık derecesinden daha küçük olması, ölçülmek istenen fenomeni etkileyen değişkenler arasında faktör analizi yapmak için yeterli seviyede bir ilişki olduğunun göstergesidir. Yapılan bilimsel çalışmalarda kullanılan ölçeğin bu ölçütlere uygun olduğuna karar verildikten sonra açıklayıcı faktör analizine geçilebilir. Bu çalışmada açıklayıcı faktör analizi uygulanırken, faktör strüktürlerinin ortaya çıkarılmasında "Temel Bileşenler Yöntemi" ve faktör döndürme tekniklerinden ise "Varimax Döndürme Tekniği" kullanılmıştır.

Araştırma için yapılan açıklayıcı faktör analizleri iki farklı noktada incelemeye alınmıştır. Bunlardan birincisi ölçekteki herhangi bir maddenin birden fazla faktör içinde çok yakın değerde faktör ağırlıklarına sahip olmamasıdır. Bu durum şu şekilde açıklanabilir: Bir ölçek maddesinin birden fazla faktör içindeki faktör ağırlıkları arasındaki farkın mutlak değerinin 0,10'dan küçük olmaması gerektiğinin bilinmesidir. Faktör analizlerinde incelemeye alınacak ikinci nokta ise bir maddenin ilgili faktör içindeki faktör ağırlık değerinin 0,50'den büyük olması gerektiğidir. Belirtilen iki noktaya aykırı olan ölçek maddelerin analiz dışı bırakılması ve faktör analizinin yinelenmesi gerekmektedir. Çalışmada bu noktalara dikkat edilmiş ayrıca yapılan açıklayıcı faktör analizi sonrasında ortaya çıkan her bir faktör (boyut) için yeniden güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Burada, yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği için gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına yer verilecektir. Gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda ilk olarak altı faktör elde edilmiş; fakat faktörlerden biri için hesaplanan güvenilirlik katsayısı 0,60'dan küçük bulunmuştur. Söz konusu faktör altında yer alan S14 (S14: Kuralların beni sınırlamasından hoşlanmam.) numaralı maddenin güvenilirliği düşürdüğü tespit edilmiş ve bu madde analizden çıkarılarak faktör analizi tekrar gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen ikinci faktör analizi sonrasında beş faktör elde edilmiş, ilk olarak belirlenen dört faktöre göre yeniden düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeyle amaç yönelimlilik faktörü; amaç yönelimlilik kişisel etki (S1, S2, S3) ve amaç yönelimlilik kolaylık (S4, S5) olarak iki faktöre ayrılmıştır. İçsel motivasyon faktöründe yer alan S8, S9, S10 risk alma faktörü içine alınarak yenilik ve risk alma faktörü oluşturulmuştur. Böylece beş faktör elde edilmiştir. Bütün sonuçların istatistikî olarak istenilen kriterlere uyduğu görülmüş ve yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği için gerçekleştirilen bu ikinci açıklayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Maddeler	Faktör Yükleri					Faktör Açıklayıcılığı (%)	Cronbach Alpha
		1	2	3	4	5		
Yenilik ve Risk alma	S10	0,728					23,637	0,725
	S9	0,675						
	S8	0,620						
	S17	0,616						
	S16	0,594						
	S15	0,543						
Kendine güven	S13_ters		0,804				15,642	0,766
	S12_ters		0,780					
	S11_ters		0,757					
Amaç yönelimlilik (Kişisel etki)	S1_ters			0,819			9,741	0,691
	S2_ters			0,812				
	S3_ters			0,624				
İçsel motivasyon	S6			0,851			7,784	0,643
	S7			0,718				
Amaç yönelimlilik (Kolaylık)	S4_ters					0,803	7,151	0,624
	S5_ters					0,721		
Toplam Açıklayıcılık						63,955		
KMO Ölçüm Yeterliliği								0,674
Bartlett Küresellik Testi							Ki-Kare	410,307
							Serbestlik Derecesi	120
							Anlamlılık	0,000

Tablo 6'ya göre, 0,674 olarak bulunmuş olan anlamlılık yönünden KMO değerinin yeterli olduğu ve Bartlett küresellik testinden anlamlı sonuç çıkarıldığı bilgisine ulaşılır (ki-kare test istatistiği=410,307; serbestlik derecesi=120; p-değeri<0,001). Tablodaki verilerin analizinden elde edilen sonuçlara göre S14 numaralı maddenin analiz dışı bırakılmasıyla kalan 16 maddeden oluşan yaratıcı kişilik özellikleri ölçeğinin beş faktörü (boyutu) olduğu tespit edilmiştir. Faktörler orijinal ölçekteki faktörlerden yola çıkılarak yeniden isimlendirilmiştir. Beş faktör tarafından açıklanan toplam varyans %63,955'tir. Her bir faktörde yer alan maddelere ilişkin faktör yükleri ve Cronbach's alpha değerleri Tablo 6'da bulunmaktadır. Her bir faktör altında yer alan maddeler için hesaplanan Cronbach's alpha değerleri yorumlandığında her bir faktörün güvenilirliği belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

4.5. Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Her Bir Faktör Puanlarına ve Ölçek Toplam Puanına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği için elde edilen beş faktöre ilişkin hesaplanan faktör puanları ve söz konusu ölçek için hesaplanan ölçek toplam puanı yeni birer değişken olarak ele alınmış ve bir sonraki başlıklar altında yer alan analizlerde bu değişkenlerin değerleri üzerinden yapılan bir takım istatistiksel analizlerin değerlendirmelerine yer verilmiştir. Faktör puanları hesaplanırken her bir faktörde yer alan maddelerin toplamı alınmıştır. Ölçek toplam puanı hesaplanırken ise ölçekte yer alan ve analize dâhil edilen 16 maddenin toplamı alınmıştır. Analizlerde kullanılan bu değişkenler ve bu değişkenlere ilişkin elde edilen istatistikler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Ölçek ve Alt Boyut Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	Madde Sayısı	Min.	Maks.	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık Katsayısı	Baskılık Katsayısı
Faktör 1: Yenilik ve Risk alma	6	6	30	25,6364	3,54019	-1,963	9,486
Faktör 2: Kendine güven	3	6	15	11,8182	2,65895	-0,415	-0,744
Fakt3: Amaç yönelimlilik (Kişisel etki)	3	3	15	10,6364	2,84133	-0,483	-0,325
Faktör 4: İçsel motivasyon	2	2	10	8,4886	1,70863	-1,975	5,244
Faktör 5: Amaç yönelimlilik (Kolaylık)	2	2	10	7,8864	1,53452	-0,938	1,876
Ölçek toplam puanı	16	40	80	64,4659	7,71467	-0,202	0,363

Tablo 7’de yer alan yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği için hesaplanmış ölçek toplam puanına yönelik istatistikler incelendiğinde ölçekten alınan en düşük puanın 40, en yüksek puanın ise 80 olduğu ve ölçekten alınan toplam puanların ortalamasının $64,4659 \pm 7,71467$ olduğu görülmektedir.

4.6. Ölçek Toplam Puanının ve Faktör Puanlarının Normal Dağılımlı Olup Olmadığının Test Edilmesi

Çalışmanın bu bölümünde hipotez testlerinde dikkate alınacak yeni değişkenler olan yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği ölçek toplam puanı ve bu ölçeğin beş faktörü için elde edilen faktör puanlarının normal dağılıma sahip olup olmadıkları test edilmiştir. Normalliğin test edilmesinde Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmış ve test sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur. Söz konusu test için istatistiksel hipotezler aşağıdaki gibidir:

H_0 : Verilerin dağılımı normal dağılıma uygundur.

H_1 : Verilerin dağılımı normal dağılıma uygun değildir.

Tablo 8. Normallik Testi Sonuçları

Kolmogorov-Smirnov			
	Test istatistiği	Serbestlik derecesi	Anlamlılık düzeyi
Yenilik ve Risk alma	0,109	88	0,012
Kendine güven	0,146	88	0,000
Amaç yönelimlilik (Kişisel etki)	0,142	88	0,000
İçsel motivasyon	0,206	88	0,000
Amaç yönelimlilik (Kolaylık)	0,177	88	0,000
Ölçek toplam puanı	0,055	88	0,200

Tablo 8 incelendiğinde Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği ölçek toplam puanına ilişkin yapılan Kolmogorov-Smirnov testi neticesinde bulunan anlamlılık düzeyi $p=0,200>0,05$ olduğundan, yukarıda verilen H_0 hipotezi reddedilememiş ve ölçek toplam puanının normal dağılım olduğu belirlenmiş olmakla birlikte diğer tüm değişkenlerin yani beş faktöre ilişkin faktör puanlarının hepsinin normal dağılıma sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır (p -değerleri $<0,05$).

4.7. Sınıf Düzeyleri Arasında Faktör Puanları ve Ölçek Toplam Puanı Açısından Farklılığın Olup Olmadığının Testi

Çalışmanın bu bölümünde yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği ölçek toplam puanının ve söz konusu ölçekten elde edilen faktörlerin puanlarının sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Faktör puanlarının normal dağılıma sahip olmadığı, ölçek toplam puanının ise normal dağılıma sahip olduğu önceki bölümde belirtilmişti. Bundan dolayı faktör puanları için sınıf düzeyleri arasında çoklu karşılaştırma yapılırken normal dağılım gerektirmeyen yani non-parametrik bir prosedür olan Kruskal-Wallis tek yönlü varyans analizi, ölçek toplam puanı için ise normal dağılım varsayımı gerektiren parametrik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) prosedürü kullanılmıştır. Test sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Sınıf Düzeyleri Arasında Puanlar Açısından Fark Olup Olmadığının Testi

Sınıf	Ortalamalar				Test İstatistiği	P-Değeri
	1. sınıf	2. sınıf	3. sınıf	4. sınıf		
Yenilik ve Risk alma	26,3846	25,0556	26,7273	25,0000	3,303 ¹	0,347
Kendine güven	11,0769	11,1111	13,3636	12,2727	9,246 ¹	0,026*
Amaç yönelimlilik (Kişisel etki)	9,9231	10,6111	12,7273	10,5152	9,443 ¹	0,024*
İçsel motivasyon	8,8077	8,7222	8,5455	8,0909	0,620 ¹	0,892
Amaç yönelimlilik (Kolaylık)	7,6923	8,0556	8,6364	7,6970	4,987 ¹	0,173

Ölçek toplam puanı	63,8846	63,5556	70,0000	63,5758	2,260 ²	0,087
--------------------	---------	---------	---------	---------	--------------------	-------

¹: Kruskal-Wallis tek yönlü varyans analizi ki-kare test istatistiği;

²: Parametrik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) F istatistiği;

*: 0,05 anlam düzeyinde anlamlı

Tablo 9 incelendiğinde elde edilen beş faktörden yalnızca kendine güven faktörü ve amaç yönelimlilik (kişisel etki) faktörüne ilişkin faktör puanlarının ortalamasının sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür (sırasıyla p-değeri=0,026<0,05; p-değeri=0,024<0,05). Söz konusu faktör puanlarının ortalamaları incelendiğinde her iki faktör puanı için de ortalamaların en yüksek olduğu sınıf düzeyinin 3. sınıf olduğu, ortalamaların en düşük olduğu sınıf düzeyinin ise 1. sınıf olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte diğer üç faktöre ilişkin faktör puanlarının ve ölçek toplam puanının ortalamasının sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p-değerleri>0,05).

Dolayısıyla çalışmada öne sürülen,

“H₁: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre yenilik ve risk alma düzeyleri arasında bir fark vardır” hipotezi doğrulanamamıştır.

“H₂: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre kendine güven düzeyleri arasında bir fark vardır” hipotezi doğrulanmıştır.

“H₃: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre amaç yönelimlilik (kişisel etki) düzeyleri arasında bir fark vardır” hipotezi doğrulanmıştır.

“H₄: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre içsel motivasyon düzeyleri arasında bir fark vardır” hipotezi doğrulanamamıştır.

“H₅: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü Öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre amaç yönelimlilik (kolaylık) düzeyleri arasında bir fark vardır” hipotezi doğrulanamamıştır.

“H₆: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre yaratıcılık puanları arasında bir fark vardır” hipotezi doğrulanamamıştır.

4.8. Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği Ölçek Toplam Puanının Demografik Değişkenlerin Kategorilerine Göre Farklı Olup Olmadığının Testi

Çalışmanın bu bölümünde yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği ölçek toplam puanının demografik değişkenlerin kategorilerine göre istatistiksel olarak farklılaşp farklılaşmadığı test edilmiştir. Yaratıcı kişilik özellikleri ölçek toplam puanının normal dağılımlı olduğu daha önce tespit edilmişti. Dolayısıyla ölçek toplam puanının demografik değişkenlerin kategorilerine göre farklılaşp farklılaşmadığı test edilirken parametrik prosedürlere başvurulacaktır.

İkiden fazla kategoriye sahip olan değişkenlerde farklılığın test edilmesi için normal dağılım varsayımına dayanan parametrik tek-yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bu değişkenler yaş, mezun olunan lise, en fazla yaşanılan yer, baba eğitim durumu ve anne eğitim durumu isimli değişkenlerdir. Elde edilen analiz sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Ölçek Toplam Puanı için Tek-Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişken	Ortalamalar	F-istatistiği	p-değeri
<i>Yaş</i>			
18-20	63,4444	2,988	0,056
21-23	63,6182		
24 ve üzeri	68,8000		
<i>Mezun olunan lise</i>			
Meslek Lisesi	65,7568	3,053	0,033*
Düz Lise	58,4545		
Anadolu Lisesi	65,5517		
Diğer	63,2727		
<i>En fazla yaşanılan yer</i>			
Köy-kasaba	66,2500	0,555	0,645
İlçe	65,7368		
İl	64,7647		
Büyükşehir	63,4773		
<i>Baba eğitim durumu</i>			
İlkokul	65,5161	0,642	0,590
Ortaokul	65,2000		
Lise	63,5185		
Lisans	62,3000		
<i>Anne eğitim durumu</i>			
İlkokul	65,8000	1,975	0,124
Ortaokul	64,2414		
Lise	64,1667		
Lisans	58,2857		

*: 0,05 anlam düzeyinde anlamlı

Tablo 10 incelendiğinde ikiden fazla kategoriye sahip değişkenler içerisinde yalnızca mezun olunan lise değişkeni için lise türleri arasında yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği ölçek toplam puanları açısından anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (p -değeri=0,033<0,05). En düşük yaratıcılık puanına sahip lise türünün düz lise olduğu, en yüksek yaratıcılık puanına sahip lise türünün ise meslek lisesi olduğu görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan Tukey post-hoc testi sonucuna göre ise düz lise ve Anadolu lisesi arasındaki fark ile düz lise ve meslek lisesi arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Dolayısıyla düz lise mezunlarının diğer iki lise türüne göre daha düşük yaratıcılık puanına sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç olarak çalışmada öne sürülen,

“H₇: Yaratıcı kişilik özellikleri yaşa göre farklılık gösterir” hipotezi doğrulanamamıştır.

“H₈: Yaratıcı kişilik özellikleri mezun olunan lise türüne göre farklılık gösterir” hipotezi doğrulanmıştır.

“H₉: Yaratıcı kişilik özellikleri en fazla yaşanan yere göre farklılık gösterir” hipotezi doğrulanamamıştır.

“H₁₀: Yaratıcı kişilik özellikleri baba eğitim durumuna göre farklılık gösterir” hipotezi doğrulanamamıştır.

“H₁₁: Yaratıcı kişilik özellikleri anne eğitim durumuna göre farklılık gösterir” hipotezi doğrulanamamıştır.

İki kategoriye sahip olan değişkenlerde farklılığın test edilmesi için normal dağılım varsayımına dayanan bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Bu değişkenler cinsiyet, yetenek düzeyleri ve yaratıcılığa genel yatkınlık değişkenleridir. Yetenek düzeyleri “Ailenizde uzun süre devam etmiş bir meslek, hüner, sanat uğraşı vb. var mı?” ve “Üniversitede aldığınız eğitim dışında ilgilendiğiniz başka sanatsal alanlar var mı?” soruları ile ölçülmüştür. Yaratıcılığa genel yatkınlık düzeyi ise “Yaratıcılık gerektiren bir alanda almış olduğunuz ödülünüz var mı?” sorusu ile ölçülmüştür. Elde edilen analiz sonuçları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Ölçek Toplam Puanı İçin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Ortalamalar	t-istatistiği	p-değeri
<i>Cinsiyet</i>			
Kadın	64,9189	1,271	0,207
Erkek	62,0714		
<i>Ailenizde uzun süre devam etmiş bir meslek, hüner, sanat uğraşı vb. var mı?</i>			
Evet	67,4286	2,054	0,043*
Hayır	63,5373		
<i>Üniversitede aldığınız eğitim dışında ilgilendiğiniz başka sanatsal alanlar var mı?</i>			
Evet	67,9643	3,041	0,003*
Hayır	62,8333		

<i>Yaratıcılık gerektiren bir alanda almış olduğunuz ödülünüz var mı?</i>			
Evet	68,0000	1,165	0,247*
Hayır	64,2073		

*: 0,05 anlam düzeyinde anlamlı

Tablo 11 incelendiğinde yaratıcılık puanının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p-değeri=0,207>0,05). Bununla birlikte yetenek düzeyini ölçen iki sorunun ve yaratıcılığa genel yatkınlık düzeyini ölçen sorunun kategorileri arasında yaratıcılık puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (p-değerleri<0,05). Öyle ki Tablo 11’deki ortalamalar incelendiğinde ailesinde uzun süre devam etmiş bir meslek, hüner, sanat uğraşı vb. olan, üniversitede aldığı eğitim dışında ilgilendiği başka sanatsal alanlar olan ve yaratıcılık gerektiren bir alanda almış olduğu bir ödül olan katılımcıların yaratıcılık puanlarının olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Dolayısıyla çalışmada öne sürülen,

“H₁₂: Yaratıcı kişilik özellikleri cinsiyete göre farklılık gösterir” hipotezi doğrulanamamıştır.

“H₁₃: Yaratıcı kişilik özellikleri yetenek düzeylerine göre farklılık gösterir” hipotezi doğrulanamamıştır.

“H₁₄: Yaratıcı kişilik özellikleri, yaratıcılığa genel yatkınlık düzeyine göre farklılık gösterir” hipotezi doğrulanamamıştır.

4.9. Korelasyon Analizi

Son olarak ailenin gelir düzeyine göre yaratıcılık puanları arasında fark olup olmadığı test edilmiştir. Ailenin gelir düzeyini ölçmek için ankette “ailede çalışan kişi sayısı” isimli değişken yer almaktadır. Bu değişken sürekli bir değişkendir. Dolayısıyla ailenin gelir düzeyine göre yaratıcılık puanları arasında fark olup olmadığı test edilirken aslında ailede çalışan kişi sayısı ile yaratıcılık puanı arasında ilişki olup olmadığı test edilmiştir. Bunun için korelasyon analizinden yararlanılmıştır.

Ailede çalışan kişi sayısı isimli değişkenin normal dağılımlı olup olmadığı incelenmiş ve normal dağılıma sahip olmadığı görülmüştür (Kolmogorov-Smirnov test istatistiği=0,319; p-değeri=0,000). Aralarındaki ilişki incelenecek değişkenlerden en az biri normal dağılıma sahip değilse parametrik olmayan korelasyon analizi kullanılmaktadır. Bunun için Spearman korelasyon katsayısı dikkate alınmıştır. Yapılan korelasyon analizine göre söz konusu iki değişken arasındaki korelasyon katsayısı 0,038 olarak hesaplanmıştır. Korelasyon katsayısının pozitif olduğu görülmüş, bu ise değişkenler arasında aynı yönlü bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte korelasyon katsayısı sıfıra oldukça yakındır. Korelasyon katsayısının anlamlı olup olmadığı incelendiğinde ise 0,038’lik bu katsayının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (p-

değeri=0,726>0,05). Dolayısıyla bu iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığına karar verilmiştir.

Sonuç olarak çalışmada öne sürülen,

“H₁₅: Yaratıcı kişilik özellikleri ailenin gelir düzeyine göre farklılık gösterir” hipotezi doğrulanmamıştır.

5. Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın amacı, üniversitelerin lisans düzeyinde tasarım eğitimi veren bölümlerinde eğitim alan öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerini belirleyerek yaratıcılığı artırmaya yönelik atılacak adımlara ışık tutmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışma Çankırı Karatekin Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümünde öğrenim gören 88 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara yaratıcı kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik YKÖÖ ve buna ek olarak sosyo-demografik bilgi formu anketi uygulanmıştır.

YKÖÖ faktör analizlerinde elde edilen beş faktörden yalnızca kendine güven faktörü ve amaç yönelimlilik kişisel etki faktörüne ilişkin faktör puanlarının ortalamasının sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı dikkate alınırsa araştırma sonucundan 3. sınıf öğrencilerinin kendine güven ve amaç yönelimlilik kişisel etki faktörleri yönünden diğer sınıflardan daha yüksek puana sahip oldukları görülmüştür. En düşük puanın ise 1. sınıflarda olması göz önünde bulundurulursa kısmî olarak öğrencilerin eğitim gördükleri süreye bağlı olarak kendilerine güvenin ve amaç yönelimlilikleri yönünden yaratıcı kişiliklerinin geliştiği söylenebilir. Bununla birlikte diğer üç faktöre ilişkin faktör puanlarının ve ölçek toplam puanının ortalamasının, sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği dikkate alınırsa risk alma, içsel motivasyon, amaç yönelimlilik kolaylık faktörleri yönünden öğrencilerin aldıkları eğitim süresinden etkilenmediği söylenebilir.

Yaratıcı kişilik özellikleri toplam puanı üzerinden yapılan değerlendirmeye göre düz lise ve Anadolu lisesi ile düz lise ve meslek lisesi arasında fark olduğu görülmüş. Düz lise mezunlarının diğer iki lise türüne göre daha düşük yaratıcılık puanına sahip olması katılımcılara meslek liselerinde ve Anadolu liselerinde verilen eğitimin, öğrencilerin yaratıcı kişilik özellikleri üzerinde olumlu etkiler yarattığı söylenebilir.

Kadın ve erkek öğrencilerin yaratıcılık puanları arasında anlamlı bir farkın bulunmaması katılımcılarda cinsiyetin yaratıcı kişilik özelliklerini etkilemediğini göstermiştir. Ancak araştırmada yapılan anketlerden elde edilen ve katılımcıların yaratıcı kişilik özelliklerinde anlamlı bir puan farkı ortaya koyan durum yetenek düzeyleri ve yaratıcılığa genel yatkınlık değişkenleridir. Yetenek düzeyleri “Ailenizde uzun süre devam etmiş bir meslek, hüner, sanat uğraşı vb. var mı?” ve “Üniversitede aldığınız eğitim dışında ilgilendiğiniz başka sanatsal alanlar var mı?” soruları ile ölçülmüştür. Yaratıcılığa genel yatkınlık düzeyi ise “Yaratıcılık gerektiren bir alanda almış olduğunuz ödülünüz var mı?” sorusu ile ölçülmüştür.

Yetenek düzeyini ölçen iki sorunun ve yaratıcılığa genel yatkınlık düzeyini ölçen sorunun kategorileri arasında yaratıcılık puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ailesinde uzun süre devam etmiş bir meslek, hünere, sanat uğraşı vb. olan ve üniversitede aldığı eğitim dışında ilgilendiği başka sanatsal alanlar olan ve yaratıcılık gerektiren bir alanda almış olduğu bir ödül olan katılımcıların yaratıcılık puanlarının, olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum ailede sanata yatkınlık olan bireylerde yaratıcı kişilik özelliklerinin gelişmiş olduğunu göstermektedir. Ayrıca alınan akademik eğitimin yanında öğrencilerin başka sanatsal alanlarla ilgilenmelerinin yaratıcı kişilik özelliklerini geliştirdiğini göstermektedir.

Araştırma sonucundan elde edilen verilerden yararlanarak üniversitelerin tekstil ve moda tasarım bölümlerinde eğitim öğretim gören öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerini geliştirme doğrultusunda aşağıdaki öneriler dikkate alınabilir:

- Öğrencilerin bölüm dışında farklı sanatsal faaliyetlerle uğraşmasını sağlamak amacıyla sanatla ilgili öğrenci kulüplerine katılımları teşvik edilebilir.
- Öğrencilerin kendine güven, yenilik ve risk almaya yönelik gelişimini sağlayacak sosyal ve akademik faaliyetler düzenlenebilir.
- Öğrencilerin fakülte ve üniversite bazlı sanatsal seçmeli derslere katılımları teşvik edilebilir.

Kaynakça

- Alkan, R. (2014). *Genel yaratıcılık, matematiksel yaratıcılık ve akademik başarı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Aktamış, H. ve Ergin Ö. (2007). Bilimsel süreç becerileri ile bilimsel yaratıcılık arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 11-23.
- Aslan, A. E. Aktan, E. ve Kamaraj, I. (1997). Okul öncesi eğitiminin yaratıcılık yeteneği ve yaratıcı problem çözme becerisi üzerine etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (9), 37-48.
- Aslan, E. (2001). Torrance Yaratıcı Düşünce Testi'nin Türkçe versiyonu. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (14), 19-40.
- Avşar, F. (2007). *Doğrulayıcı Faktör Analizi ve Beck Depresyon Envanteri üzerine bir uygulama*. [Yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Chien, C. Y. ve Hui, A. N. (2010). Creativity in early childhood education. *TeacherSPerception In Three Chinese Societies, Thinking Skills And Creativity* 5(2), 49-60.
- Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.

- Karakaya, A. (2012). *Tasarım öğrencilerinin yaratıcılığını geliştiren işbirlikçi ortamlar: işbirlikçi yaratıcılık destekleme araçlarının kullanımı*. [Doktora tezi]. Bilkent Üniversitesi.
- Kaya, N. A. (2017). *Tasarım sürecinde post- formel düşünce ve yaratıcılık*. [Doktora tezi]. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü.
- Köksal, M. S. (2021). *Yaratıcılık kuramları*. Ankara Üniversitesi Açık Ders Materyalleri. Acikders.Ankara.Edu.Trhttps://Acikders.Ankara.Edu.Tr/Pluginfile.php/170676/Mod_Resource/Content/0/4.%20Hafta-%20Yarat%C4%B1c%C4%B1l%C4%B1k%20kuramlar%C4%B1.pdf Erişim Tarihi: 20.06.2021
- Onur, D. (2018). Psikoloji kuramları ve yaratıcılık ilişkisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 8(1), 145-156.
- Onur, D. (2016). *Tasarım eğitiminde farkındalık ve yaratıcılık gelişimine yönelik bir öneri*. [Doktora Tezi] Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Potur, A. (2007). *Mimarlık eğitimi başlangıcında bireyin ilgi –yetenek –yaratıcılık düzeyi ile tasarım performansı arasındaki ilişkiler*. [Doktora tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Rogers, C. (1954). Toward a theory of creativity. *ETC: A Review Of General Semantics*. (11), 249-260.
- Rouquette, M. L., (1992). *Yaratıcılık*. Çev.; Işın Gürbüz. İletişim Yayıncılık.
- Runco, M. A. Ve Albert, R. S. (2010). *Creativity research: a historical view*. J. C. Kaufman & R. J. Sternberg (Ed). *The Cambridge handbook of creativity*. Cambridge University Press.
- San, İ. (2019). *Sanat ve eğitim: yaratıcılık, temel sanat kuramları, sanat eleştirisi yaklaşımları*. Ütopya Yayınevi.
- Sak, U. (2014). *Yaratıcılık Gelişimi Ve Geliştirilmesi*. Vize Basın Yayın.
- Sevimli, Demirer, A. (2019). *Yaratıcılık, sanat, sinema; bir örnek: Akira Kurosawa*. Milenyum Yayınevi.
- Simonton, D. K. (2000). Creativity: cognitive, personal, developmental and social aspects. *American Psychologist*, 55(1), 151.
- Şahin, F. ve Danışman, Ş. (2017). Yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği: güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 747-760.
- Yıldız, M. (2010). *İlköğretim 2. kademesinde okuyan aktif satranç sporcularının yaratıcılık ve çoklu zeka alanlarıyla olan ilişkilerinin araştırılması*. [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

Yılmaz, H. (2019). *Görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin video oyunu oynama ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi.

Türk Dil Kurumu sözlükleri (2021). *Yaratıcılık*. 20 Haziran 2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.